

Tuotantoeläinten terveydenhuollon seurantajärjestelmät osana vastuullista ruokaketjua

Kortesniemi Pirjo, Eläinten terveys ETT ry, PL 221, 60101 Seinäjoki, www.ett.fi

Nikunen Sanna ja Tuunainen Erja, Eläinten terveys ETT ry, PL 52, 41401 Lievestuore,
www.sikava.fi, www.naseva.fi

TIIVISTELMÄ

Eläinten terveys ETT ry koordinoi kansallista tuotantoeläinten terveydenhuoltoa sekä ylläpitää ja kehittää sika- ja nautatilojen terveydenhuollon seurantajärjestelmiä Sikavaa ja Nasevaa.

Tuotantoeläinten terveydenhuollon seurantajärjestelmien perustana ovat yhteisesti sovitut, yli lainsäädännön vaatimusten menevät terveydenhuollon toimet, joista elintarvikeketjun kaikki osapuolet tuottajasta kuluttajaan hyötyvät. Näitä toimenpiteitä ovat mm. terveydenhuoltosopimus, säännölliset eläinlääkärin tekemät ja dokumentoimat terveydenhuoltokäynnit, terveydenhuoltosuunnitelma, tautivapauksien todentaminen tutkimuksin, eläinten terveyden, hyvinvoinnin ja tuotanto-olosuhteiden seuranta sekä tilan tautisuojaustoimien toteutus. Järjestelmiin tallennetaan myös lääkkeiden käyttö ja käytön syyt sekä teurastamon lihantarkastuksesta kertyvää tietoa ja laboratorioden tutkimustulokset. Järjestelmät toimivat työkaluina mm. tarttuvien tautien hallintaan, elintarviketurvallisuuden varmistamiseen ja laadun ohjaamiseen.

Sikavaan kertyvien tietojen avulla voidaan seurata terveystilanteen kehittymistä, koska järjestelmään kuuluu 97 % suomalaisista sikatiloista ja terveydenhuoltokäyntejä tehdään useita kertoja vuodessa. Kansallisen, vapaaehtoisen terveydenhuoltotyön tuloksena suomalaisten sikojen terveys on maailman kärkeä, lihasikojen lääkitystarve vähäistä ja tarttuvien tautien esiintyminen erittäin harvinaista. Sikavaan on kerätty vuodesta 2011 lähtien myös muita sikojen hyvinvointia kuvaavia tietoja, kuten emakoiden lapavaurioiden esiintyvyyttä, vieroitettujen ja lihasikojen hännänpurentaa, virikemateriaalin käyttöä jne. Lisäksi Sikavassa otettiin käyttöön vastuullisen tuotannon mittarit; sikatiloille on asetettu raja-arvot kuolleisuudelle, hylkäyksille ja osahylkäyksille. Mikäli raja-arvot ylittyvät, tila joutuu korjaavien toimenpiteiden piiriin.

Sikavassa aloitettiin laatujärjestelmätyö 2012 maa- ja metsätalousministeriön Laatu- ketjurahoituksella. Sikavan ja terveydenhuoltokäyntien auditoinnit aloitettiin loppuvuodesta 2012. Ulkopuolisina auditoinneissa toimivat EnviroVet Oy ja Bureau Veritas. Evira myönsi Sikavan laatujärjestelmälle kansallisen laatujärjestelmän statuksen kesällä 2013. Laatujärjestelmä sertifioitiin keväällä 2014 Bureau Veritaksen toimesta ISO 9001- standardin mukaisesti..

Auditointien yhtenä tavoitteena on varmistaa Sikavan tietojen luotettavuus. Auditoinnit mm. arvioi tilakäynnillä toteutetaanko terveydenhuoltokäynnit siten, kuin on yhteisesti sovittu ja ohjeistettu. Syksyyn 2015 mennessä on auditoitu lähes kolmannes Sikavan terveydenhuoltokäynteistä tekevästä eläinlääkäreistä (yht. 295). Auditointien perusteella terveydenhuoltokäynnit tehdään pääsääntöisesti ohjeiden mukaisesti. Huomautettavaa eli ns. poikkeamia oli raportoitu muutamia; lääkekirjapitoa tai lihantarkastusraporttia ei oltu läpikäyty, joitakin osastoja oli jäänyt havainnoimatta eikä vesinippojen toimivuutta oltu kokeiltu. Poikkeamiin on reagoitu eläinlääkärien ja tuottajien ohjeistuksella ja tiedottamisella. Auditointien tuloksista saadaan myös arvokasta palautetta Sikavan toiminnan kehittämiseksi.

Nautasektorilla terveydenhuollon toteutuminen ei ole ollut niin kattavaa, johtuen aiemmin mm. eläinlääkäripulasta maakunnissa. Tämän vuoksi ei myöskään Nasevaan liittymistä ole elinkeinon

toimesta kattavasti edellytetty. Maidontuotannossa on omat sektorikohtaiset/meijerikohtaiset painopisteet, joilla maidon laatua varmistetaan ja tuotantoa kehitetään. Lihantuotannossa on omansa. Terveystuotannon toimien toteuttaminen tiloilla edesauttaa myös laadun varmistusta molemmissa tuotantoketjuissa. Sikavan laatujärjestelmää vastaavan rakentamista on pohdittu myös Nasevaan. Asioiden eteenpäin viemiseksi nautasektorille haettiin hankerahoitusta teemalla Turvallinen nautaketjun toimintatapa. Hankkeen tavoitteena on luoda nautaketjun eläinliikenteen hallintaan kansallinen toimintatapa yhteisten pelisääntöjen ja Nasevan avulla. Toimintamalli tulee olemaan osa kansallista terveydenhuoltoa. Tavoitteena on myös kirjata toimintaprosessi laatujärjestelmä muotoon. Lisäksi hankkeessa on pienemmät osa-alueet sika- ja siipikarjasektoreille. Sikasektorilla määritellään hyvinvointia kuvaavia indikaattoreita tai indeksi, jotka olisivat Sikava-järjestelmän kautta todennettavissa. Siipikarjasektorin osalta aloitetaan lihasiipikarjan hyvinvointia mittaavia parametreja kuvaavien tuotantoketjun tietojen kerääminen kansallisesti.

Asiasanat: laatujärjestelmä, terveydenhuolto, Sikava, Naseva,